

УДК 349.3:355.018:364(477)

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V42(2023)-12

Мікуляк К. А., асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0000-0001-8317-0360

e-mail: mikulyak@mnau.edu.ua

Красноноженко В. О., здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0000-0002-7595-6539

e-mail: kvo20082004@gmail.com

Вплив війни на реалізацію соціального захисту громадян України

Анотація. У статті розглянуто сутність та необхідність соціального захисту, досліджено основні аспекти надання соціальної допомоги громадянам України, визначено важливість реалізації соціального захисту населення у воєнний час. Проведено аналіз видатків на соціальну допомогу у 2021-2023 роках населенню України до та під час війни, а також проаналізовано рівень бідності населення України у 2018-2022 роках. Зазначено низку нормативно-правових актів, що регулюють соціальний захист в Україні, які були прийняті під час воєнного стану. Встановлено, що основні завдання реформ на середньострокову перспективу у сфері соціальної політики держави спрямовуватимуться на посилення соціального захисту різних категорій громадян, а також з метою розв'язання питань комплексного регулювання системи соціального захисту в Україні.

Ключові слова: війна; соціальний захист; соціальна допомога; населення; держава; громадяни України.

Mikuliak Kateryna, Assistant of the Department of Finance, Banking and Insurance, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Krasnonozhenko Vitaliia, Applicant of Higher Education, Accounting and Finance Faculty, Mykolayiv National Agrarian University, Ukraine

Impact of the War on the Implementation of Social Protection of Ukrainian Citizens

Abstract. Introduction. During times of martial law, a primary concern for the state is protecting the citizens from the problems caused by the political conflict. It is the state's responsibility to provide its citizens with the necessary means for survival. Therefore, urgent action is required from government officials to develop effective mechanisms and methods for social protection. The country is currently facing a challenging financial situation that affects various aspects of the state's existence. Therefore, providing social assistance to the population and protecting them during wartime is a pressing issue.

Purpose. The article aims to examine the implementation of social protection in Ukraine during martial law.

Results. The essence and necessity of social protection were considered, the main aspects of providing social assistance to citizens of Ukraine were investigated, and the importance of implementing social protection of the population in wartime was determined. An analysis of expenditures on social assistance in 2021-2023 for the population of Ukraine before and during the war was carried out, and the poverty level of the population of Ukraine in 2018-2022 was also analyzed. The article presents a number of legal acts regulating social protection in Ukraine adopted during the period of martial law. It also notes that the main goal of social policy reforms in the medium-term perspective is to strengthen social protection for various categories of citizens and to comprehensively regulate the social protection system in Ukraine.

Conclusions. The outbreak of a full-scale war in Ukraine has had a significant impact on the social protection of its population. The conflict has resulted in increased expenses for social assistance, and it is predicted that this trend will continue in the future. The number of Ukrainian citizens in need of support and decisive action from the state has significantly increased due to these events. Therefore, it is important for the state to provide social protection and assistance during crisis situations such as war. In the future, Ukraine should focus on comprehensive arrangements for its social protection system.

Keywords: war; social protection; social assistance; population; state; citizens of Ukraine.

JEL Classification: A13; H53; H55; I38.

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану однією з головних проблем держави є реалізація захисту населення від проблем, які спричинені політичним конфліктом. Наразі держава зобов'язана забезпечити своїх громадян всім необхідним для життя, тому з боку органів державної влади вкрай

необхідні значні дії щодо пошуку ефективних механізмів і дієвих методів у напрямі соціального захисту. Без сумнівів, країна у цей час перебуває у хиткому фінансовому положенні, від чого страждає більшість сфер існування держави. Відтак, проблема

¹Стаття надійшла до редакції: 20.12.2023

Received: 20 December 2023

реалізації соціальної допомоги населенню та його захисту в умовах війни набуває особливої актуальності.

Враховуючи те, що останнім часом Україна має надзвичайно кризовий стан, важливим завданням є розгляд реалізації соціального захисту в Україні в умовах воєнного стану, а також аналіз видатків на впровадження соціальної допомоги населенню України під час війни та до її початку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогодні відсутнє єдине трактування сутності соціального захисту, що ускладнює сприйняття даної тематики. Через це, зазначене є незадовільним для думок авторів, у працях яких досліджено та доведено усю її важливість та значущість. Адже для того, щоб забезпечити добробут населення країни, суспільну стабільність, а також сприяти розвитку соціально орієнтованої ринкової економіки, яка буде відповідати тенденціям нашого часу, необхідне впровадження та реалізація результативного соціального захисту громадян.

Багато науковців досліджують питання соціального захисту населення, але різноманітне тлумачення цього поняття доводить те, що термін «соціальний захист» є досить багатограним. Дослідники О. Стащук, С. Гергола, К. Комар-Стаховська [1] описують термін «соціальний захист» як систему суспільно-економічних заходів, яка спрямована на забезпечення людей у матеріальному плані від таких соціальних ризиків як хвороби, інвалідність, старість, втрата годувальника, безробіття, нещасні випадки на виробництві тощо [1]. Тоді як на думку В. Крижної [2], соціальний захист є окремою ланкою суспільних відносин для того, щоб надати достатньо можливостей особистості для її повноцінного розвитку та задоволеної життєдіяльності [2]. Науковець І. Юрійчук [3] зазначає, що соціальний захист є основною суспільною потребою, де надають різні відповідні послуги [3]. І. Смирнова [4], О. Лихошва [4], Н. Рак [4], Л. Горієва [4] відокремлюють соціальний захист як правові, а також економічні підходи в умовах ринкових відносин й визначають соціальне забезпечення, соціальне страхування та соціальну допомогу як складові соціального захисту, а терміни «соціальний захист» та «соціальна справедливість» відносять до взаємозалежних понять [4].

Але слід розуміти, що «соціальний захист» та «соціальне забезпечення» не є тотожними поняттями. На нашу думку, соціальне забезпечення є тривалим процесом та ні в якому разі не залежить від тимчасової кризи у житті населення. На відміну від цього, під соціальним захистом слід розуміти систему, яка направлена на допомогу громадянам країни у перебуванні подій, що їм загрожують у встановлений період критичного становища, яке з часом мине.

Досвід іноземних країн за цією тематикою проаналізовано такими авторами як Т. Пісоченко [13], С. Сирцева [13], Ю. Чебан [13] та ін.

Отже, соціальний захист є важливим аспектом у житті населення, що відповідає за велику кількість

питань та дозволяє допомогти окремій категорії людей у матеріальному плані, що є надзвичайно необхідним для них у відповідний відрізок часу.

Попри це виникає потреба дослідити тематику соціального захисту у реаліях подій та явищ, які впливають та суттєво підкреслюють важливість даного питання.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є визначення особливостей реалізації соціального захисту в Україні в умовах воєнного стану.

Основні результати дослідження. Надзвичайно важливим завданням у момент беззахисності та вразливості населення будь-якої країни є забезпечення громадян усім необхідним у матеріальному плані та надання безпечного місця проживання у період загрози життю. Наразі в Україні діє правовий режим воєнного стану й соціальний захист відіграє важливу роль для підтримки населення.

В умовах воєнного стану Кабінет Міністрів України прийняв деякі нормативно-правові документи щодо соціального захисту населення, основними з яких є Постанова Кабінету Міністрів України «Про особливості виплати та доставки пенсій, грошових допомог на період введення воєнного стану» від 26.02.2022 р. № 162 [5], Постанова Кабінету Міністрів України «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» від 28.02.2022 р. № 168 [6], Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам» від 20.03.2022 р. № 332 [7], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб» від 19.03.2022 р. № 333 [8], Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання використання коштів для задоволення потреб евакуйованих осіб та осіб, які проживають в деокупованих населених пунктах» від 21.10.2022 р. № 1195 [9]. До того ж Президентом України 26.04.2022 р. було підписано прийнятий Верховною Радою України 14.04.2022 р. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях» [10], яким вносяться зміни до таких законів України як Закон України «Про соціальні послуги» [11], а також Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [12].

Соціальний захист населення проводиться у різних організаційно-правових формах, як соціальна індивідуальна відповідальність роботодавців, соціальне страхування та допомога, також державне соціальне забезпечення та інше [13]. Україна прогресує у диджиталізації в багатьох напрямках, не винятком став і соціальний захист. Наразі, за допомогою порталу «Дія» [14], можна дізнатися про чималу кількість послуг соціального захисту, що надається громадянам

України, зокрема допомога: ветеранам, учасникам бойових дій; внутрішньо переміщеним особам (ВПО); особам з інвалідністю та постраждалим від Чорнобильської АЕС; матерям та дітям; державна допомога при усиновленні дитини та на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування; соціальні послуги та допомоги; виплата державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках

сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною»; пенсійні послуги; працевлаштування, відомості про трудову діяльність; субсидії та багато інших послуг [14].

Під впливом глобальних змін в країні та світі, фінансовому становищу багатьох людей складно залишатися стабільним. Одразу виникає питання стосовно рівня бідності в країні та спроможності громадян забезпечувати себе особисто. Зміну рівня бідності населення України у динаміці представлено на рис. 1.

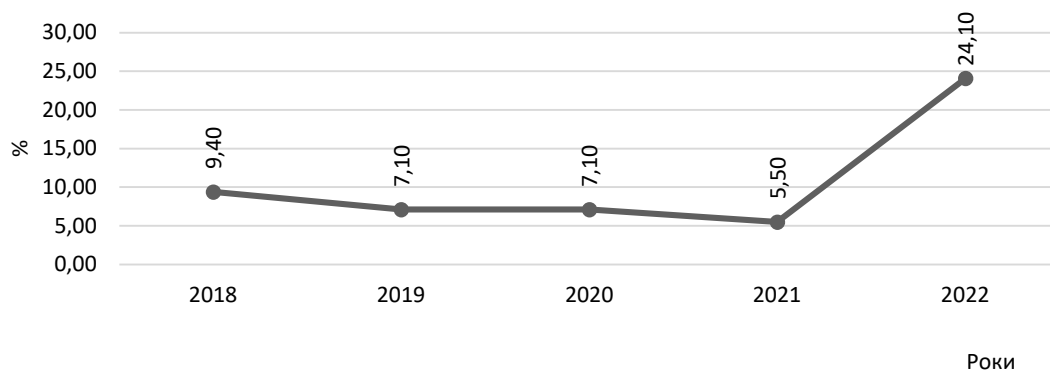

Рисунок 1 – Рівень бідності населення в Україні у 2018-2022 роках

Джерело: побудовано авторами із застосуванням [15]

Дані Світового банку, на основі яких побудовано рис. 1, свідчать про підвищення рівня бідності в Україні у 2022 році. Через початок повномасштабної війни в Україні Світовим банком було відкладено Україну у досягненні зменшення бідності на 15 років [15].

До кінця 2023 року прогнозується збільшення рівня бідності до 55 %, але проаналізувавши результати графіка можна відмітити, що у 2022 році рівень бідності катастрофічно зріс у порівнянні з минулими роками, до 24,1%, що вказує на те, як сильно нестабільний стан країни погіршив фінансове становище населення. На відміну від цього, у 2021 році

спостерігався найменший відсоток рівня бідності й становив 5,5 %, що є позитивною тенденцією. Протягом 2019-2020 рр. даний показник тримався на рівні 7,1 відсотка.

До того ж, за інформацією від Світового банку, бідністю вважають ситуацію, коли людина проживає менш ніж на 5,5 дол. США на день [15].

Дослідження впливу війни на соціальний захист здійснено за допомогою порівняння показників видатків на соціальну допомогу українцям протягом 2021-2023 рр. (рис. 2).

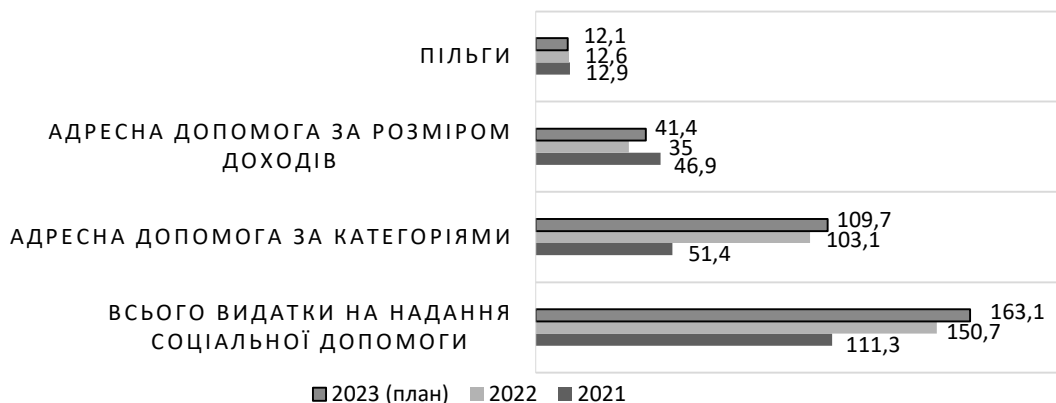

Рисунок 2 – Видатки на надання соціальної допомоги населенню у 2021-2023 роках

Джерело: розроблено авторами із застосуванням [16]

Проведений аналіз свідчить, що кошти, які спрямовані на виплату соціальної допомоги громадянам України, є досить значною часткою видатків з бюджету. Загалом, у 2023 р. у державному бюджеті передбачено на надання соціальної допомоги 163,1 млрд грн, на відміну від 2022 р., де було витрачено 150,7 млрд грн, а у 2021 році на 51,8 млрд грн менше, ніж у 2023 році. Помітно збільшився розмір адресної допомоги за категоріями у 2022 р. та становив 103,1 млрд грн, а у 2023 р. більше у порівнянні з 2022 р. на 6,6 млрд грн, що є позитивною тенденцією. Адресна допомога за розміром доходів у 2022 р. була меншою ніж у 2021 р. та становила 35 млрд грн, але вже у 2023 р. – 41,4 млрд грн. Також незначні зміни відбулись у розмірі наданих пільг: зменшення з 12,9 до 12,1 млрд грн. Значна частка видатків у 2022 р. на соціальну допомогу виділялася за категорією допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю, а також малозабезпеченим сім'ям.

Разом з тим, у 2024 р. передбачено 469 млрд грн на соціальний захист населення, що на 25 млрд грн більше, ніж у 2023 році. Відбудеться підвищення розміру мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму на одну особу, а також здійснюватиметься індексація пенсій та збільшення їх розміру.

У бюджеті держави на 2024 р. вперше закладено кошти на соціальну підтримку військовослужбовців у цивільному житті; програму «Інститут ветеранів»; пілотну програму із зубопротезування, виготовлення протезів, необхідних військовослужбовцям, які отримали важкі поранення та інвалідність під час війни. Понад 5 млрд грн передбачено на програму щодо забезпечення житлом військовослужбовців та родин загиблих, 50 млрд грн – на виплату субсидій та пільг, 27 млрд грн – на підтримку сімей з дітьми, зокрема, збережено виплати сім'ям, які взяли дітей-сиріт на виховання, а також дітей, позбавлених батьківського піклування, зберігаються виплати при народженні дитини, для дітей-інвалідів [17].

У середньостроковій перспективі реформи у сфері соціальної політики держави здійснюватимуться як з метою посилення соціального захисту різних категорій населення, так і для розв'язання питань комплексного регулювання системи соціального захисту.

Завданнями на 2025–2026 роки є: продовження аналізу та визначення підходів щодо підвищення рівня

забезпечення прожиткового мінімуму для призначення допомоги малозабезпеченим сім'ям з урахуванням фінансових можливостей державного бюджету; забезпечення максимальної адресності та наближеності надання належної соціальної підтримки тим, хто її потребує; трансформація програм соціальної підтримки населення в єдину базову соціальну допомогу з урахуванням уніфікованих критеріїв обрахунку сукупного доходу сім'ї та її фінансово-майнового стану; удосконалення механізмів підтримки незахищених верств населення; забезпечення своєчасного та в повному обсязі фінансування пенсійних виплат, призначених відповідно до чинного законодавства, та щорічної індексації пенсій з 1 березня; упорядкування системи пенсійного забезпечення в контексті реструктуризації соціального захисту, визначення місця в ньому та співвідношення всіх видів виплат і допомог, умов їх призначення, перерахунку та виплати; переформатування солідарних пенсій та визначення єдиних підходів до нарахування страхових пенсій для всіх категорій громадян; завершення уніфікації адміністрування виплат у системі соціального страхування через Пенсійний фонд України; розвиток системи соціальних послуг як ключового інструмента для допомоги людям, які потрапили у складні життєві обставини, зокрема внаслідок повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, і потребують посиленої психосоціальної допомоги [18].

Висновки. Отже, соціальний захист завжди відіграє значну роль у суспільному розвитку та розвитку держави. Наразі дана сфера займає одну з найважливіших позицій, де держава повинна приділити чимало уваги до вразливих категорій населення.

Початок повномасштабної війни на території України суттєво вплинув на соціальний захист населення. Бойові дії спричинили збільшення витрат на соціальну допомогу й надалі прогнозується тільки збільшення цієї статті видатків. Адже ці події призвели до значного зростання кількості громадян України, які потребують від держави підтримки та рішучих дій. Тому сьогодні важливим завданням для держави є забезпечення соціального захисту та допомоги протягом такого кризового стану, як війна, а в перспективі – комплексне упорядкування системи соціального захисту України.

Література:

1. Сташук О.В., Гергола С.В., Комар-Стаховська К.П. Стан соціального захисту та соціального забезпечення населення України в умовах війни. *Економіко-правовий розвиток сучасної України: матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, що присвячена 25-ій річниці з дня заснування Національного університету «Одеська юридична академія»*, м. Одеса, 25 листопада 2022 р. Одеса, 2022. С. 6-8.
2. Крижна В. Соціальні права громадян: соціальний захист та соціальне забезпечення. Соціальні права та їх захист адміністративним судом: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 4 вер. 2020 р.). Київ. 2020. С. 70-74. URL: <https://rm.coe.int/materials-socialrights2020/1680a165f8>.

3. Юрійчук І. Належне врядування та надання адміністративних послуг у сфері соціального захисту. Соціальні права та їх захист адміністративним судом: матеріали III Міжнародн. наук.-практ. конф. (Київ, 4 вер. 2020 р.). Київ. 2020. С. 129-133. URL: <https://rm.coe.int/materials-socialrights-2020/1680a165f8>.
4. Смирнова І. І., Лихошва О. Ю., Рак Н. В., Горієва Л. А. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 3(61). URL: <http://evd.luguniv.edu.ua/index.php/evd/article/view/190>.
5. Про особливості виплати та доставки пенсій, грошових допомог на період введення воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.02.2022 р. № 162; станом на 08.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162-2022-%D0%BF#Text>.
6. Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 р. № 168; станом на 09.11.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF#Text>.
7. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 332; станом на 24.11.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text>.
8. Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.2022 р. № 333; станом на 29.12.2023. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/kp220333>.
9. Деякі питання використання коштів для задоволення потреб евакуйованих осіб та осіб, які проживають в деокупованих населених пунктах: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2022 р. № 1195; станом на 10.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1195-2022-%D0%BF#Text>.
10. Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях: Закон України від 14.04.2022 р. № 2193-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2193-20#Text>.
11. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII; станом на 31.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.
12. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII; станом на 19.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
13. Чебан Ю. Ю., Сирцева С. В., Пісоченко Т. С. Соціальний захист: поняття та досвід зарубіжних країн. Проблеми і перспективи сучасного розвитку фінансів, обліку та банківської діяльності : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, 18 березня 2019 р. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. С. 115-118.
14. Соціальний захист. *Гід з державних послуг - Гід онлайн Дія*. URL: <https://guide.diia.gov.ua/thematic-area/sotsialnyi-zakhyst>.
15. Як змінювався рівень бідності в Україні. *Слово і Діло*. URL: <https://www.slovovidilo.ua/2023/05/04/infografika/ekonomika/yak-zminyuvavsya-riven-bidnosti-ukrayini>.
16. Видатки на соціальну допомогу. *Міністерство фінансів України*. URL: https://mof.gov.ua/uk/expenditures_on_social_assistance.
17. Як зміниться фінансування соцзахисту у 2024 році. *Бухгалтерія. Платформа Бюджет та ОМС*. URL: <https://oblikbudget.com.ua/news/71386-yak-zminitsya-finansuvannya-sotszakhistu-u-2024-rotsi>.
18. Показники Державного бюджету на 2025-2026 роки. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://mof.gov.ua/>.

References:

1. Stashchuk, O.V., Herhola, S.V. & Komar-Stakhovska, K.P. (2022, November 25). *The state of social protection and social security of the population of Ukraine in war conditions*. [Conference presentation abstract]. Economic and legal development of modern Ukraine: materials of the 11th All-Ukrainian scientific conference of students, postgraduates and young scientists, dedicated to the 25th anniversary of the founding of the National University «Odesa Law Academy», Odessa. 6-8.
2. Kryzhna, V. (2020, September 4). *Social rights of citizens: social protection and social security*. [Conference presentation abstract]. Social rights and their protection by the administrative court: materials III International science and practice conf. (Kyiv). Kyiv. <https://rm.coe.int/materials-socialrights2020/1680a165f8>.
3. Yuriichuk, I. (2020, September 4). Proper governance and provision of administrative services in the sphere of social protection. Social rights and their protection by the administrative court: materials III International. science and practice conf. Kyiv. <https://rm.coe.int/materials-socialrights-2020/1680a165f8>.
4. Smyrnova, I. I., Lykoshva, O. Yu., Rak, N. V. & Horieeva, L. A. (2020). Social protection of the population at the current stage: state and problems in Ukraine. *Economic Herald of Donbass*, 3(61). <https://evd.luguniv.edu.ua/index.php/evd/article/view/190>.
5. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). *On the peculiarities of the payment and delivery of pensions and cash benefits during the period of martial law*. 162-22. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162-2022-%D0%BF#Text>.
6. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). *The issue of certain payments to military personnel, rank and file officers, police officers and their families during martial law*. 168-22. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF#Text>.
7. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). *Some issues of payment of housing allowance to internally displaced persons*. 332-22. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text>.
8. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). *On approval of the Procedure for compensation of costs for temporary accommodation (stay) of internally displaced persons*. 333-22. <https://ips.ligazakon.net/document/kp220333>.
9. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). *Some issues of using funds to meet the needs of evacuees and people living in de-occupied settlements*. 1195-22. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1195-2022-%D0%BF#Text>.
10. Verkhovna Rada of Ukraine. (2022). *On amendments to some laws of Ukraine regarding the provision of social services in the event of the introduction of a state of emergency or martial law in Ukraine or some of its localities*. 2193-22. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2193-20#Text>.
11. Verkhovna Rada of Ukraine. (2023). *On social services*. № 2671-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.
12. Verkhovna Rada of Ukraine. (2023). *On the legal regime of martial law*. №389-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
13. Cheban, Y. Yu., Syrtseva, S. V., & PISOCHENKO, T. S. (2019, March 18). *Social protection: concept and experience of foreign countries* [Conference presentation abstract]. Problems and prospects of the modern development of finance, accounting and banking: materials

- of the II International Scientific and Practical Conference, Dnipro, , 2019. Dnipro: Alfred Nobel University. 115-118.
14. Social protection.(2023). *Guide to public services - Guide online Diya*. <https://guide.diiia.gov.ua/thematic-area/sotsialnyi-zakhyst>.
  15. How the level of poverty in Ukraine changed. (2023). *Word and Deed*.
<https://www.slovoidilo.ua/2023/05/04/infografika/ekonomika/yak-zminyuvavsya-riven-bidnosti-ukrayini>.
  16. Ministry of Finance of Ukraine. (2023). *Expenditures for social assistance*. https://mof.gov.ua/uk/expenditures_on_social_assistance.
  17. Accounting. Budget and Social Security Platform (2023). *How the financing of social protection will change in 2024*.
<https://oblikbudget.com.ua/news/71386-yak-zminitsya-finansuvannya-sotszakhistu-u-2024-rotsi>.
  18. Ministry of Finance of Ukraine. (2023). *Indicators of the State Budget for 2025-2026*. <https://mof.gov.ua/>.
-

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License